

Umetnost.

Slovenska umetnost.

Preteklo leto ni bilo posebno ugodno za našo umetnost. Večjih in znamenitejših del nam ni obrodilo. Naši slikarji in kiparji so izdelovali navadna dela, največ za cerkve svete podobe, in za posameznike portrete. Izmed onih del, o katerih smo zvedeli, omenjamo: Gosp. Ljudevit Grilc je slikal sv. Florijana in sv. Barbaro poleg portretov; gospod S. Ogrin podobo blaženega Leopolda za frančiškansko cerkev v Ljubljani poleg križevega pota; gosp. Iv. Gosar, slikar v Gorici, je slikal za cerkev v Podgori sv. Frančiška; gosp. Josip Dekleva je naslikal pok. Slomška za mariborsko čitalnico, kipar Vek. Progar je izdelal več svetniških kipov.

Glasba. Naša glasba nikakor ni spala. Omenjamo napredno delovanje „Glasbene Matice“, ki se je pretekli mesec oglasila s koncertom in pa s tiskanim glasbenim delom. Koncert „Glasbene Matice“ se je vršil dné 3. grudna m. l. v ljubljanski redutni dvorani. Vspored je obsegal sedem točkov, ki so vse zanimale občinstvo, zlasti ker so pevci in igralci izvedli vse dele res izborni. Prav narodnih motivov smo se radovali v „Dekliškem zboru in Antonide-romanci“, v kateri je operna pevka gospodična E. Rihova pokazala krepko čustvo za predmet, kakor tudi v „Polonesi Filine“. Po naših mislih je bil junak tega večera gosp. K. Jeraj, kateri se je pokazal res mojstra na goslih. Njegovo igranje je bilo ne samo lahno in spretno, ampak tudi natančno in precizno celó v najtežavnejših legah. Že naprej se veselimo, da ga zopet zaslišimo v prihodnjem koncertu „Glasbene Matice“. Gospod M. Hubad, ki si je znal pridobiti in izšolati tak pevski zbor, sme se veseliti znamenitega uspeha. Upamo, da bomo imeli prilike dovolj še natančneje poročati o hvalevrednih uspehih in pridobitvah, kakor tudi o udihi tega pevskega zbora. — Pretekli mesec je „Gl. Mat.“ izdala svoje letno darilo: „Album“, 12 pesmi za višji glas s spremljevanjem klavirja, zložil Anton Nedvčd. Izdala in založila „Glasbena Matica“. V Ljubljani 1893. Natisnila Josip Eberle in dr. na Dunaji VII. Poleg tega še: *Poro-*

čilo o delovanji „Glasbene Matice“ za l. 1888/89, 1889/90, 1890/91, 1891/92, 1892/93. V Ljubljani 1893. Založila „Glasbena Matica“. Tisk Blasnikov. Mala osmerka. Str. 47.

Cerkvena glasba ni zaostajala v preteklem letu za prejšnjimi leti. A o tem se nadejamo obširnejšega poročila.

Stavbarstvo — ni bilo v naših deželah brez lepih proizvodov, a žal, da se ta umetna stroka našemu narodu, našim domačinom tako odtuja. Zlasti v Ljubljani se je zidalo v minulem letu toliko, kakor še malokdaj; Ljubljano bi ob tržaški cesti skoro ne poznal človek, ki ni bil nekaj let tukaj; tudi se lahko reče, da so mnoge stavbe prav lepe. Toda koliko je našega — narodnega dela v tem, ne morem dognati. Kje so časi, ko je „Academia operosorum“, v kateri so bili domačini, res domači možje in umetniki, nadzirala in vodila naše velike ljubljanske stavbe? Da bi si pač tu naš narod in naša narodnost pridobila kaj tal!

Upamo vendar, da bodo vsaj v **cerkveni umetnosti** naše slovenske dežele stanovitneje napredovale, kakor so doslej. Dné 30. listopada m. leta se je zbralo nekaj duhovnikov in nekaj svetnih veščakov, vseh skupaj nad 30, v ta namen, da ustanové društvo za cerkveno umetnost. Napravil se je neki načrt za podlago, volil začasni ali pripravljalni odbor, da sestavi pravila. Kar bomo zvedeli o delovanju tega društva, poročali bomo vselej z veseljem.

Poljska in hrvaška umetnost.

Poljaki žalujejo zaradi smrti nepresegljivega svojega slikarja **Jana Matejka**, ki je umrl dné 1. listopada m. l. O tem slikarju bomo obširno poročali v besedi in sliki.

Poljaki so dozidali lani novo krasno in veliko **gledališče v Krakovu**. (Glej sliko na str. 17.) Tudi Hrvatje namerjajo zidati gledališče v Zagrebu. Tako se dviga slovanska dramatika. — Hrvat Fra Celestin Medović se je lani na monakovski umetniški razstavi odlikoval s sliko „Bakanalije v Rimu“.

Razne stvari.

Mal spomin dveh slovenskih pesnikov — za kratek čas.

(Poroča kanonik dr. Josip Pajek.)

Narod, ki svojih mož ne časti, ni vreden, da živi. V bukvah modrega Siraha beremo prelepi opomin: „Hvalimo sloveče može in očake svoje. Njihova trupla so v miru pokopana, njihovo ime

pa živi od roda do roda. Njihovo modrost pripovedujejo ljudstva in njihovo slavo oznanjuje srenja.“ (Sir. 44. 1 — 15.) V ta namen bodi ta-le spomin dveh naših pesnikov.

Vrh veselih goric pri sv. Urbanu nad Ptujem pokriva zelena gomila rajnega Leopolda Volkmerja, domačega pevca našega. Rezan kamen, vdolan v zid tamošnje mrtvašnice, oznanja nam,

da počiva tam od svojega mnogoletnega truda mož, ki žive dni ni počival. Ko so mu v visoki starosti ginile moči in mu že tudi oko ni več prav svetilo, poslovil se je od svojih rojakov s temi-le besedami: „Vsaka reč ma svoj začetek, — Vsako čaka njeni kraj; — Da sem do zdaj ne mea svetek, — Čem si ga napraviti zdaj. — Pevcev duh, ti mir mi pusti, — Mlade k pevanju podhusti; — Jakši bodo kak sem jaz: — Stari črep ja nima glas.“ Preprosto je živel blaga duša in pripravljaj mladeniče za latinske šole. Preprosto so tekale njegove pesmi, zložene so v lozni obliki. Goreč prijatelj mladine in pa svoje drage domovine je Volkmer s svojimi popevkami budil Slovence, množil pobožnost in pošten smeh. Rojen l. 1741., je umrl l. 1816. Dolgo že počiva vrli mož v hladnem grobu, pa Goričani ga še niso pozabili in ga tudi ne bodo.

Kar je za nas Štajerce posebej Leopold Volkmer, to je za vse Slovence sploh Valentin Vodnik. Naš nepozabni Slomšek je z izbornim življenjepisom postavil štajerskemu rojaku Volkmerju spomenik. Še lepše pa je počastil Vodnika, ko je pisal: „Kakor žvrgoli v domačem logu slavček pesnice sladke, tako je naš rajni Vodnik svoje pesmi prav po domače prvi pel in je s svojim čednim petjem mnogo mladih pesnikov vnel. Vse je Vodnika rado poslušalo; od Soče do Mure, ob Savi in Dravi so se Vodnikove pesmi popevale in so ogrevale dobrovoljne Slovence. Bila je dōba Vodnikova našega slovstva lepa spomlad, blagi Vodnik pa njeno solnce. Ubožček je rajni Vodnik živel, ubožec je umrl, kakor je večidel pevcev osoda; ali njegov spomin po vsej slovenski zemlji slovi, kakor si ga je starček sam prav živo napisal, rekoč: „Ne hčere ne sina po meni ne bo, dovolj je spomina, me pesmi pojó.“ Valentin Vodnik je umrl 8. prosinca l. 1819., torej tri leta za Volkmerjem.

Štajerski in kranjski pesnik sta bila duhovnika, učitelja dijakov latinskih šol in oba sta bila veseliga srca in vedrega lica; oba sta rada sladila svoje nauke s kratkočasnicami. Pa še v neki drugi malenkosti sta si bila menda naša pesnika podobna. Volkmer je spisal o tobaku dolgo pesem, iz katere sem zapisal tukaj le nekoliko vrst. „O tobak, ti zlahtna trava, — Slajši kak najslajši med! — Pusti, da gre moja glava — Tvoje velke hvale štet; — Pusti, da nje v pesmi spravi, — No po pismu drugim pravi! — Kdor bo pesem v rokah mea, — Bo ž nje tvojo hvalo štea.“ Žgati tobaka ni maral; imel je pa tobačnico; vanjo je večkrat segel, da bi si pregnal drēmoto in vzbudil misli. Vodnik sicer tobačnice ni opeval; zaničeval je pa tudi ni. Da je to verjetno, razvidiš čitatelj iz tega-le:

V odlični družbi je podajal hišni gospodar kakor navadno svojim povabljenim gostom svojo tobačnico v znamenje posebne prijaznosti. Ob neki slovesni priliki, o kateri govorim, podal je hišni gospodar tudi primerno večjo tobačnico, ki je vzbujala posebno pozornost novih gostov. Stari znanec je pa podražil hišnega gospodarja: „Danes, ko obhajamo tako slovesnost, naj bi prišla na vrsto Vodnikova tobačnica.“ Postal sem prav radoveden in vprašal sem: „Zakaj se pa tista tobačnica imenuje Vodnikova?“ Hišni gospodar mi odgovori: „Zato, ker je bila nekda last pesnika Valentina Vodnika. Takoj vam jo pokažem.“ Pri tej priči vstane hišni gospodar, in čez nekoliko trenutkov sem imel v rokah lično, iz jelenovega roga izdelano tobačnico eliptične podobe. Dno in pokrovček sta eliptična, (t. j. podolgasto okrogla) in srebrno zarobljena. Na pokrovčku je vtisnjena podoba jelena, ki stoji sredi redkega gozda. Vnanja stran dna nam pa kaže jelena urno tekočega. Notranji prostor tobačnice je tolik, da se lahko vanj položi gosinje jajce. V tobačnici sem našel list z napisom:

Pixis donata P. Benvenuto Crobath a Doctore Juris Antonio Lindner pro memoria, fuit autem R. D. Valentini Vodnik ex-franciscani. Hanc ego meo discipulo P. Mansueto Šmajdek dedi — et hic A. R. Domino Francisco Kosar.¹⁾ Labaci 15. Augusti 1871. P. Benvenutus Crobath, Convis Vicarius.

Naše slike.

O naših slikah prejšnjih let nismo slišali pritožb, prav narobe. Zato se bomo s tem večjim veseljem odslej trudili za dobre slike. Naše slike niso potresene po listu kakor bi jih bil nanesele veter, marveč za vsako številko so izbrane tako, kakor je primerno berilu ali pa kaki posebni priliki. Naši naročniki si niti ne mislijo, koliko nam to prizadeva truda in stroškov. Čim več naročnikov, tem bolje bodo slike.

„Glava Apolona belvederskega“ nam kaže glavo prelepega starega kipa, ki so ga izkopali l. 1495. pri kraju Nettunu (Antium) na Laškem in je sedaj v vatikanskem muzeju. Kip je čudovito krasen in kaže vzor moške lepote. O tem, kakor o drugih rimskih umotvorih, bode razpravljaj poseben spis v listu. — „Sveti Trije kralji.“ To cerkveno sliko je slikal Jurij Šubic l. 1888. za župno cerkev v Osilnici. Kako lepo in ljubo se kaže tu srčno veselje in ponižna molitev! — „Sarajevo.“ Slika nam kaže glavno bosansko mesto z južno-vzhodne strani. Kmalu podamo še drugo veliko sliko istega mesta z druge strani in nadaljevanje lanskega spisa: „Iz Novega mesta v Bosno.“ Istotako tudi večjo sliko Gornjegagrada. — Druge slike si lahko pojasnijo čitatelji sami.

Popravek. Na str. 10. v. 15. čitaj 1374. in ne 1354.

¹⁾ T. j.: „Škatljica podarjena p. Benvenuto Crobathu od pravdarskega doktorja Antonija Lindnerja za spomin, bila pa je last Valentina Vodnika, bivšega frančiškana. To sem dal svojemu učencu p. Mansvetu Šmajdeku, in ta jo je dal č. g. Frančišku Kosarju. V Ljubljani 15. avgusta 1871. P. Benvenut Crobath, vikar samostanski.“